स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा विद्यावाचस्पती (पीएच.डी.) च्या संशोधनासाठी आराखडा

संशोधन विषयाचा आराखडा

"परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरातील अनुदानीत व विनाअनुदानीत अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमता, शैक्षणिक ताण आणि व्यवसायिक कौशल्य एक अभ्यास."

संशोधक

नागरगोजे गोविंद बाबुराव

एम.एड्.

मार्गदर्शक

प्रा.डॉ. पांडे मिनाक्षी रामचंद्रराव

एम.एस्सी(गणित), एम.एड्.सेट (शिक्षण) पीएच.डी.(शिक्षण)

सहाय्यक अधिव्याख्याता

वसतंराव नाईक अध्यापक महाविद्यालय,

शिरुर ताजबंद ता.अहमदपूर जि. लातूर

अभ्यासकेंद्र

शिक्षणशास्त्र संकूल

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

जि.नांदेड (महाराष्ट्र)

"परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरातील अनुदानीत व विनाअनुदानीत अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमता, शैक्षणिक ताण आणि व्यवसायिक कौशल्य एक अभ्यास."

1.1 प्रस्तावना :

"विद्याविना मती गेली
मती विना गती गेली
गती विना वित्त गेले
वित्ता विना शुद्र खचले"

या महात्मा फुले यांच्या वचनाप्रमाणे सामान्य विद्यार्थ्याला अंध:कारातून प्रकाशाकडे आणण्यासाठी प्रत्येक गावात तसेच वस्तीवर सरकार तर्फे शाळा चालविल्या जातात या शाळेत अध्यापक हे कार्यरत असतात.

महाराष्ट्र शासनाकडून शाळेंच्या विकासासाठी शाळेंना अनुदान दिले जाते. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिण विकासासाठी या अनुदानाच्या माध्यमाने शाळांचा तसेच विद्यार्थ्यांचा विकास केला जातो.

या अनुदानाचा अध्यापकाच्या जीवनमानावर तसेच शालेय अध्यापन पद्धती यावर परिणाम होतो. अध्यापकाच्या व्यवसायिक कौशल्य विकासात अनुदानाची जबाबदारी महत्वाची आहे. तसेच अध्यापकाच्या वैयक्तिक जीवनात शैक्षणिक ताण यावर सुद्धा अनुदान आपली जबाबदारी पार पाडते. या वरील गोष्टींचा अध्यापकाचा अध्यापनावर कशा प्रकारे परिणाम तसेच त्याचा वैयक्तिक जीवनावर होणारा परिणाम आपणास पुढीलप्रमाणे या संशोधनात अभ्यासता येतो.

1.2 समस्या विधान

"परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरातील अनुदानीत व विनाअनुदानीत अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमता, शैक्षणिक ताण आणि व्यवसायिक कौशल्य एक अभ्यास."

1.3 संशोधनाची गरज :

परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत व विनाअनुदानीत अध्यापक यांच्या क्षमता, त्यांच्यावरील शैक्षणिक ताण व त्यांचे व्यवसायिक कौशल्य याचा अभ्यास करण्यासाठी

तसेच या सर्व गोष्टींचा विद्यार्थ्यावर होणारा परिणाम याचा अभ्यास करण्यासाठी या संशोधनाची गरज आहे.

1.4 संशोधनाचे महत्व :

परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत व विनाअनुदानीत अध्यापक यांच्या क्षमता, त्यांच्यावरील शैक्षणिक ताण व त्यांचे व्यवसायिक कौशल्य याचा अभ्यास करण्यासाठी तसेच या सर्व गोष्टींचा विद्यार्थ्यावर होणारा परिणाम याचा अभ्यास करण्यासाठी या संशोधनाचे महत्व आहे.

1.5 कार्यात्मक व्याख्या :

1. परभणी-

   महाराष्ट्रातील एक प्रशासकीय जिल्हा.

2. माध्यमिक-

   शिक्षण क्षेत्रातील 9 ते 10 हे वर्ग अंतर्भुत असणारा स्तर.

3. अध्यापक-

   परभणी जिल्ह्यातील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेत माध्यमिक स्तरावर अध्यापन करणारा अध्यापक.

4. अध्यापन क्षमता-

   परभणी जिल्ह्यातील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेत माध्यमिक स्तरावर अध्यापन करणाऱ्या अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमता.

5. शैक्षणिक ताण-

   परभणी जिल्ह्यातील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेत माध्यमिक स्तरावर अध्यापन करणाऱ्या अध्यापकाचा शैक्षणिक ताण.

6. व्यवसायिक कौशल्य-

   परभणी जिल्ह्यातील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेत माध्यमिक स्तरावर अध्यापन करणाऱ्या अध्यापकाचे व्यवसायिक कौशल्य.

1.6 संशोधनाची उद्दिष्ट्ये :-

1. परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत शाळेतील अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमतेचा अभ्यास करणे.
2. परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील विनाअनुदानीत शाळेतील अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमतेचा अभ्यास करणे.
3. परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत शाळेतील अध्यापकावरील शैक्षणिक ताण याचा अभ्यास करणे.
4. परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील विनाअनुदानीत शाळेतील अध्यापकावरील शैक्षणिक ताण याचा अभ्यास करणे.
5. परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत शाळेतील अध्यापकाचे व्यवसायिक कौशल्य याचा अभ्यास करणे.
6. परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील विनाअनुदानीत शाळेतील अध्यापकाचे व्यवसायिक कौशल्य याचा अभ्यास करणे.
7. परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेतील शिक्षकाच्या अध्यापन क्षमता, शैक्षणिक ताण आणि व्यवसायिक कौशल्य यांची तुलना करणे.

1.8 संशोधनाची व्याप्ती :-

1. स्थल व्याप्ती-

   प्रस्तुत संशोधन परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेतील अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमता, शैक्षणिक ताण आणि व्यवसायिक कौशल्य या पुरते व्याप्त राहील.

2. आशय व्याप्ती-

   प्रस्तुत संशोधन परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेतील अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमता, शैक्षणिक ताण आणि व्यवसायिक कौशल्य या आशया पुरते व्याप्त राहील.

1.9 संशोधनाची मर्यादा :-

1. क्षेत्र मर्यादा-

   प्रस्तुत संशोधन परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेतील अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमता, शैक्षणिक ताण आणि व्यवसायिक कौशल्य या क्षेत्रापुरते मर्यादीत राहील.

2. आशय मर्यादा-

   प्रस्तुत संशोधन परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत व विनाअनुदानीत शाळेतील अध्यापकाच्या अध्यापन क्षमता, शैक्षणिक ताण आणि व्यवसायिक कौशल्य या आशया पुरते मर्यादीत राहील.

1.10 संशोधनाची पद्धती :-

प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधकाने सर्वेक्षण संशोधन पद्धतीची निवड केली आहे.

1.11 संशोधनाची साधने :-

प्रस्तुत संशोधनाकरीता विविध तज्ञांच्या क्षमता अभ्यासनाच्या चाचण्या, विविध तज्ञांच्या कौशल्य अभ्यासनाच्या चाचण्या आणि शिक्षकांवरील शैक्षणिक ताण अभ्यासण्यासाठीच्या असणाऱ्या चाचण्यांचा वापर करण्यांत येईल.

प्रस्तुत संशोधनाकरीता प्राथमिक आणि द्वितीय साधन सामुग्रीचा वापर करण्यात येईल. प्राथमिक साधन सामुग्रीमध्ये प्रश्नावली, मुलाखत तसेच पडताळासूची या साधनांचा वापर केला जाईल. त्याचप्रमाणे द्वितीय साधनसामुग्रीमध्ये विविध संस्थेचे अहवाल, खाजगी संस्थेचे अहवाल, शासकीय व खाजगी संकेतस्थळे, मासीके, वर्तमानपत्रे इत्यादी अध्ययन विषयासी निगडीत विविध प्रकाशीत व अप्रकाशीत माहितीचे अहवाल, वर्तमानपत्रे इत्यादीवर आधारीत सामुग्रीचा वापर करण्यात येईल.

1.12 संशोधन जनसंख्या :-

प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधकाने जनसंख्या म्हणून परभणी जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील अनुदानीत व विनाअनुदानीत सर्व शाळांची निवड केली आहे.

1.13 संशोधन न्यादर्श :-

प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधकाने परभणी जिल्ह्यातील निवड पद्धतीने माध्यमिक स्तरावरील 10% अनुदानीत शाळा व 10% विनाअनुदानीत शाळांची निवड केली आहे.

1.14 सांख्यिकीय तंत्र :-

प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधकाने माहितीचे संकलन करुन विश्लेषण व अर्थनिर्वाचन करण्यासाठी संख्या शास्त्रातील शेकडेवारी या परिणामाचा वापर केला आहे.

1.15 प्रत्यक्ष कार्यवाही :-

प्रकरण योजना

प्रकरण पहिले - प्रस्तावना.

प्रकरण दुसरे - संबंधित साहित्याचा व संशोधनाचा आढावा.

प्रकरण तीसरे - संशोधन कार्य पद्धती.

प्रकरण चौथे - माहितीचे संकलन, विश्लेषण व अर्थ निर्वचन.

प्रकरण पाचवे - निष्कर्ष व शिफारसी.

1.16 संदर्भ ग्रंथ व सूची :-

1. मुळे रा.श. व उमाठे वि.तु. 1988 शालेय संशोधनाची मूलतत्वे, पुणे.
2. डॉ. आगलावे प्रदीप, 2000 संशोधन पद्धती शास्त्रे व तंत्रे, नागपूर विद्या प्रकाशन.
3. डॉ. भितांडे वि.रा. 2006 शैक्षणिक संशोधन पद्धती पुणे, नित्यनुतन प्रकाशन.
4. डॉ. देशपांडे व श्रीमती संजीवनी महाले 2009 अध्यापन आणि अध्यापक संशोधनाच्या दिशा, नाशिक शिक्षण प्रसारक प्रकाशन.
5. डॉ. बन्सी बिहारी 2005 शैक्षणिक संशोधन पद्धती
6. आफळे रा.रा. व भा.वे बापट- शिक्षणाचे मानसशास्त्रीय अधिष्ठाण, श्री विद्या प्रकाशन, शनिवार पेठ, पुणे.

संशोधक

मार्गदर्शक

नागरगोजे गोविंद बाबुराव

प्रा.डॉ. पांडे मिनाक्षी रामचंद्रराव
एम.एस्सी(गणित), एम.एड्.सेट (शिक्षण) पीएच.डी.(शिक्षण)
सहाय्यक अधिव्याख्याता
वसतंराव नाईक अध्यापक महाविद्यालय, शिरुर ताजबंद
ता.अहमदपूर जि. लातूर